

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Κυπριακή Βιβλιοθήκη

ΗΜΕΡΙΔΑ

“TEL-ME-MOR:
Ευρωπαϊκή Βιβλιοθήκη –
Έρευνα – Κοινωνία της Πληροφορίας”
Τετάρτη, 22 Ιουνίου 2005, ώρα 09:30
Λευκωσία, Δημοσιογραφική Εστία

Υπεύθυνος διοργάνωσης: Αντώνης Μαραθεύτης
Διευθυντής Κυπριακής Βιβλιοθήκης
Συντονιστής συζήτησης: Δημήτριος Δ. Τριανταφυλλόπουλος,
Καθηγητής Πανεπιστημίου Κύπρου

Πορίσματα Ημερίδας

I

Μετά το καλωσόρισμα των συνέδρων από τον υπεύθυνο της διοργάνωσης κ. **Αντώνη Μαραθεύτη** ακολούθησε σύντομος χαιρετισμός από τον συντονιστή κ. **Δημήτριο Τριανταφυλλόπουλο**. Στη συνέχεια πήραν τον λόγο οι ομιλητές και ακολουθούσε, κατά περίπτωση, σχετική συζήτηση.

II

Η πρώτη ενότητα, με ομιλητή τον Διευθυντή της Κυπριακής Βιβλιοθήκης κ. **Αντώνη Μαραθεύτη**, είχε ως θέμα: *Εισαγωγή στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα TEL-ME-MOR και παρουσίαση της Ευρωπαϊκής Βιβλιοθήκης (The European Library)*.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν 9 Εθνικές Βιβλιοθήκες κρατών – μελών της Ε.Ε. και σκοπός είναι η στήριξη των νέων δέκα κρατών-μελών, ώστε να συμμετάσχουν σε αυτό. Προωθείται η ψηφιακή επεξεργασία του υλικού των Βιβλιοθηκών και η ελεύθερη πρόσβαση σε αυτό, ώστε να αναδειχθεί και αξιοποιηθεί ο πλούτος των Εθνικών Βιβλιοθηκών της Ευρώπης.

Ένας δεύτερος στόχος είναι η ευαισθητοποίηση του κοινού για ευκαιρίες συμμετοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα από τα νέα κράτη μέλη, ιδίως στους τομείς της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και της Μάθησης.

Από τη συζήτηση καταδείχτηκε ότι το πρόγραμμα είναι δυναμικά ανοιχτό σε εμπλουτισμό με την ένταξη των άλλων Εθνικών Ευρωπαϊκών Βιβλιοθηκών. Θα είναι μια άλλη μορφή της γνωστής βάσης δεδομένων Google, με δυνατότητες άμεσης ηλεκτρονικής πρόσβασης στο αποθηκευμένο υλικό, σύμφωνα βέβαια με τους κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας. Εκφράστηκε ευχή να προστεθεί και η απύουσα, μέχρι στιγμής, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.

Τη δεύτερη ενότητα, λόγω της έκτακτης απουσίας του κ. Φίλιππου Τσιμπόγλου, Διευθυντή της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου, παρουσίασαν ο βιβλιοθηκονόμος κ. **Ανδρέας Ανδρέου** και ο Λειτουργός Μηχανογράφησης κ. **Μάριος Ζέρβας**, είχε ως θέμα: *Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στο ψηφιακό περιβάλλον*. Από τη θεωρία στην πράξη: *Η περίπτωση της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου*. Καταδείχτηκε το ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που έχει συντελεσθεί ή βρίσκεται στο στάδιο υλοποίησης (λ.χ. ηλεκτρονική διασύνδεση κυπριακών βιβλιοθηκών, ψηφιοποίηση γλωσσικού και λαογραφικού υλικού του Κυπριακού Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, πρόσβαση σε ψηφιοποιημένη μορφή των παλαιών περιοδικών 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα από το Αρχείο του ΕΛΙΑ στην Ελλάδα, ηχοποιημένη μορφή εντύπων για τυφλούς χρήστες, ψηφιοποίηση διαφανειών και φωτογραφιών αρχαιολογικού περιεχομένου κ.λ.π.).

Η συζήτηση κατέδειξε την ανάγκη επέκτασης του ηλεκτρονικού δικτύου κυπριακών βιβλιοθηκών και της εκπαίδευσης προσωπικού στα συναφή θέματα.

Την τρίτη ενότητα ανέπτυξε η κ. **Μαριλένα Παρασκευά**, Λειτουργός στο Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας, με θέμα: *Ευκαιρίες συμμετοχής Κυπρίων σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα*. Αναφέρθηκε λεπτομερειακά στα κάθε είδους ερευνητικά προγράμματα, τα οποία χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. και δραστηριοποιούνται μέσω του Ιδρύματος, καθώς και στα (διακρατικά) δίκτυα ερευνητών με την πολλαπλή χρησιμότητά τους. Έγινε σαφές ότι αυξάνονται οι ρυθμοί έρευνας τόσο σε ερευνητές όσο και σε ερευνητικά

πεδία, αλλά απέχουμε ακόμη από το επιθυμητό ποσοστό του 3% του ΑΕΠ Κύπρου. Επίσης έγινε αναφορά στην προώθηση σύνδεσης γνώσης και παραγωγής.

Η συζήτηση επικεντρώθηκε κυρίως σε θέματα συντονισμού και δημοσιοποίησης των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος, τονίστηκε δε η αναγκαιότητα ύπαρξης του ως συντονιστικού, υποβοηθητικού αλλά και χρηματοδοτικού φορέα.

Η τελευταία, τέταρτη ενότητα ήταν αφιερωμένη στην **ερευνητική δραστηριότητα στην Κύπρο**, κυρίως σε ανασκόπηση του σημερινού καθεστώτος στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, περιλαμβάνοντας τις κατωτέρω επιμέρους ανακοινώσεις:

Τον κ. **Παντελή Προτοπαπά**, Λειτουργό Στατιστικής Α' στη Στατιστική Υπηρεσία, απασχόλησε η Έρευνα στην Κύπρο και στην Ε.Ε.: *Συγκριτικά-στατιστικά στοιχεία*. Έδειξε τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, που πιστοποιούν το εύρος δραστηριοτήτων και δαπανών όλων των ερευνητικών φορέων Κύπρου, εκπαιδευτικών και μη, αλλά και τις σοβαρές ανισότητες ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Αναφέρθηκε στον πανευρωπαϊκό στόχο, η χρηματοδότηση της έρευνας μέχρι το 2010 να φτάσει στο 3% του ΑΕΠ κάθε κράτους. Έγινε επίσης αντιληπτή η αλματώδης αύξηση των κονδυλίων και των ερευνητικών προγραμμάτων κατά τα τελευταία έτη στην Κύπρο. Τέλος, έγινε αντιληπτό ότι το μεγαλύτερο μέρος κονδυλίων διατίθεται για εφαρμοσμένη έρευνα.

Κατά τη συζήτηση εθίγησαν θέματα συντονισμού έρευνας και επαρκούς δημοσιοποίησης των στατιστικών στοιχείων. Τονίστηκε ο κίνδυνος ύφεσης στην έρευνα, που διαγράφεται εάν τελικά ελαττωθεί το σχετικό κονδύλι από τον τρέχοντα προϋπολογισμό του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Στην Έρευνα στο Πανεπιστήμιο Κύπρου αναφέρθηκε ο κ. **Ανδρέας Μαλλούπας**, Προϊστάμενος Έρευνας, Διεθνών και Δημοσίων Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Ανέπτυξε την πολυμορφία προγραμμάτων έρευνας (ατομικές ερευνητικές δραστηριότητες, βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα προγράμματα) και τις πολλαπλές πηγές χρηματοδότησης (Ε.Ε., άλλων εξωτερικών και κυπριακών φορέων και ιδρυμάτων, εσωτερική). Τονίστηκε ο ρόλος των μεταπτυχιακών και επιστημονικών

συνεργατών σε αυτά, η αξία των προγραμμάτων ανταλλαγής ερευνητών (ERASMUS/SOCRATES κ.α.), τέλος η συμβολή του Πανεπιστημίου στην εκπαίδευση και χρηματοδότηση νέων επιστημόνων που αντιμετωπίζουν προβλήματα επαγγελματικής αποκατάστασης. Επισημάνθηκε η προσπάθεια για ισόρροπη ανάπτυξη προγραμμάτων θεωρητικής και εφαρμοσμένης έρευνας. Υπογραμμίστηκε τέλος ο ρόλος της ανεξάρτητης αξιολόγησης των ερευνητικών προγραμμάτων από εμπειρογνώμονες τόσο ως προς τη χρηματοδότησή τους όσο και ως προς την αποτελεσματικότητά τους μετά τη λήξη τους.

Η συζήτηση περιστράφηκε κατεξοχήν γύρω από την ανταγωνιστικότητα και την αξιολόγηση των προγραμμάτων, ως και τη σημασία των μεταπτυχιακών και μεταδιδακτορικών σπουδών στην ανάπτυξη της έρευνας. Επισημάνθηκε το κενό της ανεπαρκούς δημοσιοποίησης λόγω μη ύπαρξης σχετικού εντύπου (πανεπιστημιακής επετηρίδας).

Ακολούθησε ο κ. **Αντώνης Θεοχάρους**, Διευθυντής Γραφείου Υποστήριξης Έρευνας του Cyprus College, που ανέπτυξε το θέμα: *Η ερευνητική δραστηριότητα του Cyprus College ως στόχος ποιοτικής ακαδημαϊκής προσφοράς στην κοινωνία*. Ως διαπίστωση προέκυψε η ανάπτυξη προγραμμάτων που στοχεύουν κυρίως στην εσωτερική κυπριακή αγορά και κοινωνία, σε συνεργασία και με άλλους φορείς.

Στη συζήτηση διευκρινίστηκαν επιμέρους λεπτομέρειες αυτών των δραστηριοτήτων.

Το Κέντρο Ερευνών και Ανάπτυξης *Intercollege* ήταν το θέμα που ανέπτυξε ο κ. **Κυριάκος Ε. Γεωργίου**, του Κέντρου Ερευνών και Ανάπτυξης *Intercollege*. Τονίστηκε η σημασία της έρευνας – κυρίως εφαρμοσμένης και σε σχέση με τον κυπριακό χώρο – αλλά και της ηθικής της για το *Intercollege*, αναβαθμισμένης με επικεφαλής ειδικό κοσμήτορα· υπογραμμίστηκε η σπουδαιότητα της δημοσιοποίησης της έρευνας μέσω και της περιοδικής έκδοσης *Cyprus Review*.

Η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από προβλήματα αξιολόγησης και δημοσιότητας των προγραμμάτων, επαινέθηκε δε η ύπαρξη της επιστημονικής επετηρίδας *Cyprus Review*.

Ο Επίκ. Καθηγ. Στο Philips College κ. **Αναστάσιος Κουνούδης** ανέπτυξε, τέλος, το θέμα: *Η έρευνα στο Κολλέγιο Φίλιπς*, τονίζοντας κυρίως την ύπαρξη βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων, εφαρμοσμένης κυρίως μορφής, καθώς και η δημοσιοποίηση μέσω της έκδοσης *The Philips Review*. Σημαντική θεωρείται και η κατάρτιση τράπεζας δεδομένων, όπου κατατίθενται τα αποτελέσματα των ερευνητικών δραστηριοτήτων των μελών του Κολλεγίου.

Και εδώ η συζήτηση αφορούσε, κυρίως, θέματα αξιολόγησης και ευρείας δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας.

III

Μετά το πέρας των εισηγήσεων ακολούθησε συζήτηση γύρω από γενικότερα ζητήματα (αξιολόγηση, αντικειμενική αξία, δημοσιοποίηση, συντονισμός έρευνας) και ο συντονιστής ανακεφαλαίωσε τα λεχθέντα. Ως αιτήματα επείγουσας φύσης προέκυψαν, κατά κοινή παραδοχή, τα κατωτέρω:

1. Αύξηση του ποσοστού χρηματοδότησης.
2. Στενότερη συνεργασία τοπικών φορέων και μεγαλύτερο άνοιγμα προς εξωτερικούς (εκτός Κύπρου).
3. Καθορισμός κριτηρίων αξιοπιστίας και αντικειμενική αξιολόγηση της έρευνας.
4. Ευρύτερη κατά το δυνατόν δημοσιοποίηση των σχετικών προγραμμάτων και των αποτελεσμάτων τους.
5. Ενίσχυση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών/έρευνας.
6. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας (αναμένεται ως θετικό βήμα η ίδρυση και άλλων πανεπιστημίων στην Κύπρο).
7. Πλήρης, κατά το δυνατόν, συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Βιβλιοθήκη.
8. Συνέχιση επικοινωνιακής συνεργασίας μεταξύ όλων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην Κύπρο, σε περιβάλλον υγιούς άμιλλας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΗΜΕΡΙΔΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ & ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ (Κυπριακή Βιβλιοθήκη, Λευκωσία, 22.6.2005)

Κυρίες και κύριοι,

Συγκεντρωθήκαμε σ' αυτή την ημερίδα για να ενημερωθούμε και να συζητήσουμε για τη νέα μορφή που παίρνει η απόκτηση γνώσεων στην ανεπίτρεπτη πλέον ηλεκτρονική εποχή μας. Γραμμένη στο DNA μας επί πολλούς αιώνες η σύνδεση βιβλίου και γνώσης, ξαφνικά βρίσκεται μετέωρη: Με έναν φορητό υπολογιστή, χαμένος στο πιο απρόσιτο ορεινό χωριό η σε ερημονήσι άγονης γραμμής, δεν αισθάνομαι διόλου αποκλεισμένος από τις γνώσεις! Βέβαια, ευτυχώς ή δυστυχώς, η ορθή χρήση των γνώσεων, δηλαδή η συνειδητοποίηση της θεμελιώδους διαφοράς μεταξύ γνώσεων και γνώσης, είναι κατεξοχήν, θέμα επικοινωνίας και ηθικής στάσης. Αυτό είναι γνωστό από αιώνες: ήδη ο Ηράκλειτος δίδασκε πως η πολυμάθεια δεν σου βάζει μυαλό και ο Δημόκριτος συμβούλευε πως πρέπει να φροντίζεις να σκέπτεσαι πολύ και όχι να μαθαίνεις πολλά. Στην εποχή μας τα πράγματα έγιναν απειλητικότερα: Ακεραιότητα χωρίς γνώση είναι αδύνατη και άχρηστη. Γνώση χωρίς ακεραιότητα είναι επικίνδυνη και φριχτή προειδοποιούσε ήδη από τον 18^ο αιώνα ο διάσημος Άγγλος λεξικογράφος Samuel Johnson – δεν έχουμε παρά να θυμηθούμε τις όψιμες τύψεις του Οππενχάϊμερ για τη Χιροσίμα! Και μια και βρισκόμαστε στα μεθεόρτια της Πεντηκοστής, ας θυμηθούμε την εωσφορική γνώση που οδήγησε στη Βαβέλ της πολυγλωσσίας, δηλαδή της ακατανοησίας, και την πανσοφία που χορηγεί στους αγράμματους αλιείς το Άγιο Πνεύμα, ώστε με τη γλωσσομάθεια να ενοποιήσουν τη διεσπαρμένη οικουμένη και το διχασμένο άνθρωπο.

Ας είναι, η ηθική-θεολογική πλευρά του ζητήματος για άλλη ευκαιρία· σήμερα μιλάμε για το πρώτο στάδιο της γνώσης, την απόκτησή της. Με απλούστερα λόγια: Τι σημαίνει πλέον για την εποχή μας (Δημόσια) Βιβλιοθήκη και πώς συνδέεται με την έρευνα; Και τι σημαίνει «Ευρωπαϊκή Βιβλιοθήκη» (*European Library*), αυτή η νέα, σαγηνευτική πρό(σ)κληση;

Ένας από τους αφορισμούς του Samuel Johnson και πάλι δίνει το κλειδί για τη γνώση και την απόκτηση της: λέει: *Η γνώση είναι δύο ειδών: είτε ξέρουμε το αντικείμενο, είτε ξέρουμε που να βρούμε πληροφορίες γι' αυτό.* Με το πρώτο εννοούσε, βέβαια, την εμπειρική γνώση, που καθένας μας έχει για ένα πλήθος πραγμάτων, πολλοστημόριο φυσικά του ωκεανού των γνώσεων. Ο τρόπος και τα μέσα που ερευνώ για να αντλήσω τις πληροφορίες για κάτι που με ενδιαφέρει είναι η λυδία λίθος που διαχωρίζει αμετάκλητα τον ερασιτέχνη από τον επιστήμονα: παράδειγμα πρόχειρο, η ανίατη, ανιαρή και βλαβερή λογοκοπία που καταντάει η κυπριακή ιστορία στα χέρια ανίδεων, που συνήθως αποφαίνονται από καθέδρας για όλα (το βλέπουμε καθημερινά σε εφημερίδες και τηλεόραση) από τη μια, και οι ορίζοντες που μας ανοίγουν δέκα φράσεις από έναν συγκροτημένο επιστήμονα, που εμβαθύνει όσο γίνεται περισσότερο για όσο δυνατόν λιγότερα πράγματα από την

άλλη. Με άλλα λόγια, όλο και περισσότερο οι γνώσεις γίνονται θέμα τεχνογνωσίας – και τούτο επηρεάζει άμεσα και ραγδαία όλες τις συναφείς παραμέτρους.

Βιβλιόφιλοι ή βιβλιοφάγοι, αδιαφορώ, κατατρυχόμαστε επί αιώνες από δύο μόνιμους εφιάλτες, που θυμίζω τη χιουμοριστική τους εκδοχή: *Ποτέ δε δανείζω βιβλία, γιατί κανείς ποτέ δεν τα επιστρέφει. Τα μόνα βιβλία που έχω στη βιβλιοθήκη μου είναι εκείνα, που οι άλλοι μου δάνεισαν ο πρώτος εφιάλτης κατά τον Γάλλο Ανατόλ Φράνς, δυσάρεστα συχνός και στα καθ' ημάς. Ο δεύτερος, κατά τον Tom Masson, είναι επίσης ενδημικό φαινόμενο παρ' ημίν, τουλάχιστον όσο δεν γενικεύεται η ηλεκτρονική τεχνολογία: Υπάρχουν εβδομήντα εκατομμύρια βιβλία στις αμερικάνικες βιβλιοθήκες, αλλ' αυτό που θέλω να διαβάσω είναι μονίμως εκτός. Και εδώ, ακριβώς, συνάπτονται αζεδιάλυτα βιβλιοθήκες και έρευνα.*

Ως μη γηγενής πανεπιστημιακός δοκιμάζω, ήδη επί 12 χρόνια, τις αντοχές μου: Πόσο μπορούμε να προωθήσουμε, εγώ ή οι μεταπτυχιακοί φοιτητές μου, ερευνητικά θέματα που μας κατατρυχούν, ακόμη και αν αφορούν λίγο ή πολύ την Κύπρο και τον πολιτισμό της; Για την τελευταία περίπτωση ο ανυποψίαστος ερασιτέχνης θα απαντούσε, μάλιστα με πατριωτικό τοπικισμό και ίσως και λίγο προσβεβλημένος: Μα η Κύπρος δεν είναι η πηγή της γνώσης για κάθε κυπριακό θέμα; Ο άκρω δακτύλω έστω υποψιασμένος ερευνητής θα απαντούσε ξερά: Ελάχιστα ή καθόλου!

Αυτά, μέχρις ότου είδαμε την τελευταία πενταετία να γιγαντώνεται η εφαρμογή της ηλεκτρονικής τεχνολογίας και στο νησί. Σήμερα όλο και λιγοστεύουν οι προφάσεις για κάποιον που θέλει πράγματι να κάνει έρευνα, ακόμη και για μη κυπριακά θέματα. Ταυτόχρονα – άλλο μεγάλο καλό! - μαθαίνουμε αργά, οδυνηρά ίσως αλλά και σταθερά, πως η Κύπρος δεν ήταν ποτέ ένα φύλλο ριγμένο στο πέλαγος απεναντίας, στάθηκε αναπόσπαστο τμήμα του ενός, πολυποίκιλου αλλά και αδιαίρετου κόσμου, ελληνικού ήδη από τον 12^ο αιώνα π.Χ., στην Ανατολική Μεσόγειο. Αλλά για να γίνει τούτο ξανά πιστή αμετακίνητη στους σημερινούς και αυριανούς επιστήμονες, χρειαζόμαστε, ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΩΣ, βιβλιοθήκες οργανωμένες ηλεκτρονικά και έρευνα που θα βασιστεί σε αυτές. Εδώ θα είναι κυριαρχικός, πιστεύω, ο ρόλος της *Ευρωπαϊκής Βιβλιοθήκης*.

Κανένας πια δεν έχει και δεν μπορεί να διεκδικεί πρωτιά: Η ηλεκτρονική γνώση είναι μια μορφή εκδημοκρατισμού της παιδείας, που κατεδαφίζει στεγανά, υπαρκτά ή πεποιημένα, μεταξύ Ιδρυμάτων, φορέων και ατόμων. Η σημερινή σύναξη το μαρτυρεί αδιάψευστα!

Καλή επιτυχία στην ημερίδα μας!

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Πεντηκοστή 2005